

Kur'ânî Dünya Görüşü

Kültür Reformu için Başlangıç Noktası

ABDÜLHAMİD EBU SÜLEYMAN

AbdulHamid AbuSulayman

THE QUR'ANIC WORLDVIEW

A Springboard For Cultural Reform

IIIT Books-In-Brief Series

Kur'ânî Dünya Görüşü

Kültür Reformu için Başlangıç Noktası

Abdülhamid Ebu Süleyman

Özetleyen

Alison Lake

Türkçesi

İbrahim Kapaklıkaya

© International Institute of Islamic Thought , 2023

THE QUR'ANIC WORLDVIEW, A SPRINGBOARD FOR CULTURAL REFORM

The International Institute of Islamic Thought (IIIT)

Herndon, VA 20172, ABD

Posta Kodu: 669

www.iiit.org

IIIT Londra Ofisi

Richmond, Surrey

TW9 2UD, İngiltere

Posta Kodu: 126

www.iiituk.com

Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir bölümün çoğaltılması yapılamaz.

Bu kitapta ifade edilen görüş ve fikirler yazar(lar)a aittir ve yayıncıların görüş ve fikirlerini ifade etmezler.

979-8-89193-321-7

Seri Editörleri

Dr. Anas S. al-Shaikh-Ali ve Shiraz Khan

Dizgi: Sadiq Ali

Kapak tasarımı: Shiraz Khan

Baskı/Cilt: Step Ajans Rek. Matbaacılık Tan. ve Org. Ltd. Şti.

Göztepe Mah. Bosna Cad. No:11 Bağcılar/İstanbul

Sertifika No: 45522 Tel: (0212) 446 88 46

stepajans@stepajans.com

IIIT Özet Kitaplar Serisi

IIIT Özet Kitaplar Serisi, okuyucuya orijinal eserin içeriğine ilişkin ana fikri sunmak için tasarlanmış, Enstitü'nün temel yayınlarının kısaltılmış nüshalarından oluşan önemli bir seridir. Kısa, okunması kolay ve zamandan tasarruf sağlayan bir formatta hazırlanan rehber niteliğindeki bu özet metinler; asıl yayının dikkat ve özenle hazırlanmış genel bir çerçevesini sunmakta ve okurları asıl yayını daha yakından keşfetmeye teşvik etmesi umulmaktadır.

Abdülhamid Ebu Süleyman'ın **Kur'ânî Dünya Görüşü: Kültür Reformu için Başlangıç Noktası** adlı eserinin tam hali 2011 yılında yayınlanmış olup, yazarın Arapça *er-Rü'yahü'l-Kevniyye el Hedâriyye* adlı kitabının İngilizce tercümesidir.

Sağlam bir mantığa ve düşünce yapısına sahip olan eser, İslam dünyasının içinde bulunduğu kötü duruma, Kur'ânî dünya görüşünün Müslüman vicdanında sulandırılmasına yol açan faktörlerin neler olduğuna ve bu bozulmanın nasıl tedavi edileceğine ilişkin bir değerlendirme niteliğindedir. Bu teşhise çok az kişi itiraz edebilir. Ebu Süleyman'ın haklı olarak işaret ettiği üzere, Kur'ânî dünya görüşünün yeniden diriltilmesi, İslam toplumunun hayatındaki her türlü gerçek ve kalıcı dönüşüm için kritik öneme sahiptir. Yazara göre, bu bakış açısının ciddi biçimde içselleştirilmesi ve Kur'ân esaslarıyla Sünnete sıkı sıkıya bağlılık, erken dönem İslam toplumunun başarılı olmasında kilit rol oynamıştı ve bu başarının etkileri günümüzde bile hissedilmektedir. Şimdi ise, Müslümanlar uzun yıllardır başlarına gelen felaketi anlamlandırmaya çalışmaktadır. Yazar, Kur'ânî dünya görüşünün yeniden doğuşunun, çağımızın temel ihtiyaçlarının ve gelecekte ümmetin gelişiminin ön şartlarından olduğunu ısrarla savunmaktadır.

GİRİŞ

Bu kitabın amacı, İslam dünyasının içinde bulunduğu kötü şartların nedenlerini keşfetmek ve günümüz Müslümanlarının karşı karşıya bulunduğu temel sorulardan birisine cevap aramaktır: Bu gerileme nasıl geri döndürülebilir ve İslam'ın eski ihtişamlı medeniyeti yeniden nasıl canlandırılabilir? Yeni kurulmuş İslam toplumunun büyümesine imkân sağlayan ve prensipleri halen daha uygulanabilir durumda olan Kur'ânî dünya görüşünün dirilişi için Ebu Süleyman bir çözüm önermektedir. Günümüzde İslâmî kimliğin Kur'ânî dünya görüşü yoluyla yeniden doğuşu, İslam dünyasının gelecekteki tüm sağlıklı ve kalıcı gelişmelerinin ön şartıdır.

Kur'ânî dünya görüşü sağlıklı bir insan medeniyeti için daha çok dinamizm, olumlu enerji ve yaratıcılık sağlayabilir. İslam ümmetinin dünya görüşünün ve tarih boyunca geçirdiği aşamaların derinlemesine ve kapsamlı bir değerlendirmesi yoluyla, İslam medeniyetinin ilk yıllarındaki gelişiminin en temel nedenlerinden birisini bu eserde teşhis etmektedir. Aynı zamanda yazar, sonraki asırlarda İslam ümmetini etkileyen bozulmanın önemli yönlerini ortaya koymakta ve çözümler önermektedir.

Müslümanlar, Batı hayranlığına ve hayatın her alanında Batılı alışkanlıkları benimsemelerine rağmen, bu taklit yapay sonuçlar doğurdu ve Müslüman toplumlar yavaş yavaş geri kalmışlık ve ihmal kuyusuna düştüler. Bundan sonra da Müslümanlar kendilerine gerçek bir anlam duygusu, yapıcı eylem ve reforma yönelik bir amaç ve motivasyon sağlayan bir dünya görüşü geliştirmedikçe, bu kuyudan hiç çıkamayacaklardır.

Değişim ve yenilik arzulayan düşünür ve liderlerin Kur'ânî dünya görüşünü hakkıyla araştırarak öğrenmeleri ve uygulamaya geçirmeleri, çocuk yetiştirirken, okul eğitimi ve meslekî eğitim yoluyla İslam ümmetinin oğulları ve kızlarının kalplerine ve akıllarına aşılmalari, bu konudaki tek umut kaynağıdır.

Birinci Bölüm

Kur'ânî Dünya Görüşü ve Kültür

Her kültür sistemi, belli bir düşünce yapısının eyleme dönüştürdüğü bir temel dünya görüşüyle ilişkilidir. Bu düşünce yapısı ne kadar berrak, ne kadar olumlu, kapsamlı ve esnek ise ve daha da önemlisi ilişkili olduğu kültür sistemi ve dünya görüşünü iyi yansıtabiliyorsa, o zaman daha etkin ve dinamik bir kültür ortaya çıkacaktır.

Kur'ânî dünya görüşü, üzerine reform inşa edilmesi için gerekli temeli içermektedir. Bu görüşün Müslüman toplumların yapısı, uygulamaları ve sonuçlarına güçlü, tutarlı ve bilimsel bir tarzda yansıtılması gerekir. İslâmî dünya görüşünün yapısı ve içeriğine ilişkin bilince sahip olmamak, hayatiyet, direnç, güncellik ve entelektüel üretkenlik kaybına yol açmıştır. İslam'ın mirasını anlamaya yönelik metodolojik araçlar konusundaki eserlerin bolluğuna rağmen, bu eserlerde İslâmî prensipler, kavramlar ve değerlerin bir etkisinin olmadığını görüyoruz.

Açık, tutarlı ve gerçekçi bir dünya görüşü, insanların psikolojik, ruhsal ve entelektüel hayatlarını oluşturan, onları ilkeli davranışa yönelten teorik bir güç işlevi görecektir. Realiteden kopuk ve muğlak bir dünya görüşü, bireylerin hayatları ve toplumun durumu üzerinde pek etkili olmayacaktır. Günümüzde İslam toplumu, İslâmî dünya görüşünü ayrıntılı olarak incelemek için gerekli bilinç ve ilgiden yoksundur. Bu, son birkaç yüzyıl boyunca İslam ümmetinin pasifleşmesine, gerilemesine ve geri kalmışlığına neden olmuştur.

Müslüman aydınların Batı modelinin sahip olduğu bilimsel ve maddî başarılarına olan hayranlığı, Batı zihniyeti ve onun altında yatan dünya görüşünü benimsemelerine yol açmıştır. Oysa yapılması gereken, İslâmî düşünce kalıplarının, İslam dininin eleştirel incelemeleri ve değerlendirmeleri yoluyla reforma tabi tutulma-

sıdır. Böyle bir çalışma, İslâmî düşünce, sosyal yapı ve kültürel duruşun gerilemesinin nedenlerini ortaya çıkaracaktır. Müslüman aydınlar Batının yöntemlerini körü körüne taklit etmeyi aşmalı; kendi tarihi ve kültürüne nesnellik ve yapıcı eleştiri gözüyle bakmayı öğrenmelidir. İslâmî dünya görüşü, İslam toplumunun kaybettiklerini yeniden kazanması için gerekli teorik temeli, entelektüel, psikolojik ve duygusal teşvik unsurlarını içermektedir.

Hz. Peygamberin (S.A.V.)¹ ve ilk Dört Halife dönemindeki başarıların ilham kaynağı, dünya ve kültüre yönelik canlı, etkin bir bakış açısını benimsemeleriydi. Bu dünya görüşü girişimci ruh, dinamizm, entelektüel ve duygusal güç içermektedir. O Müslümanların tarihteki başarılarının izleri, günümüzde bile İslam ümmetinin vicdanı ve bilincinde hissedilmektedir. İlk kuşakları aydınlatan ve onlara rehberlik eden bu dünya görüşünün özelliklerini ve nasıl geliştiğini öğrenmeliyiz.

Günümüzde içinde bulunduğumuz durumumuza yansıyan radikal değişimler dikkate alındığında, Müslümanların ilk kuşaklarına rehberlik eden vizyon ile sonraki atalarımızdan günümüze kalan sorunlu miras yükünü birbirinden ayırmamız gerektiğini görüyoruz. Günümüzün Müslümanlarının dünya görüşü baskıyı, yenilgiyi, pasifliği ve önemsizleştirmeyi teşvik eden bir söylemdir. Öbür yandan Kur'ânî dünya görüşü, Müslüman kişiliğin çeşitli bireysel ve toplumsal biçimlerde gösterilmesi ve doğrulanmasını sağladığı için çağlar boyu başarılı olmuştur. İnsanlar İslam'ın ilk dönemlerinin yapıcı Kur'ânî dünya görüşünün etkisi altında yaşadıkları için, Allah vergisi ruhsal yapıları, bu görüşü adalet, hayırseverlik, kardeşlik ve barış değerleriyle yansıtabilmiştir. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Kur'ân ancak aranızda doğru yola girmeyi dileyene ve âlemlere bir öğüttür" (Tekvîr Sûresi, 27-28. âyetler).

Hz. Peygamberin ve ilk Dört Halifenin devrinden sonra, İslâmî dünya görüşüne zamanla muğlaklık egemen oldu. Kur'ân-ı Kerîm'in âyetlerini İslam'ın mesajının ilk muhatabının denetimi altında yorumlayan Hz. Peygamberin Ashabı dünyaya veda etmeye başladı. Bunu dönemin yozlaşmış saldırgan imparatorluklarıyla, yani Pers ve Bizans İmparatorluklarıyla yapılan savaşlar izledi.

[1] Sallalallahü aleyhi vessellem (Allah'ın dua ve selamı O'nun üzerine olsun), Hazreti Muhammed'in isminin geçtiği her yerde tekrarlanır. Bu tercümede bundan sonraki kullanımlarda tekrarlanmayacaktır.

Daha sonra isyan eden Arap kabileleri İslam devletinin ordularını yendi ve siyasî hayatını tahrip etti. İslam'ı yeni kabul etmiş olan Bedevî Araplar, hâlâ ilkel ırkçı kabile değerleri ve sosyal geleneklerinin etkisi altındaydılar.

Bölgesel çatışmalar, sert çöl hayatı ve kıt kaynaklar yüzünden uzun süren kabile çatışmaları, aile, vatandaşlık, devlet ve millet kavramları gibi İslâmî sosyal kurumların temelinde yatan dayanışma ve kabileciliği aşan düşünce değerlerinin özümsemesini engelledi. Kur'ân, Bedevî kabilelerinin barbarlığı ve ilkel düşünce tarzlarından örnekler vermektedir. Bu kabilelerin İslam'ın siyasî hayatı üzerindeki olumsuz etkileri, ilk dört halife döneminin bitmesiyle ve acımasız Emevî Hanedanı'nın kurulmasıyla başladı. Bu kabilelerin ilkel düşünce tarzları ve insan ilişkilerine ırkçı yaklaşımları, Kur'ânî dünya görüşünü daha da örter hale geldi. Zaman içinde ortaya çıkan bir diğer bozucu etki ise, Müslümanları etkileyen Yunan düşüncesi ve mantığının şekilci doktrini ve felsefesinin efsanelere önem vermesi oldu.

Bu gelişmeler kamusal ve siyasal alanlarda bağımlılık tavrını desteklerken, İslâmî dünya görüşünün bir çok yönlerini muğlaklaştırdı ve bozdu. Böylece din zamanla siyasî hükümdarlar ve onların sadık çevresine hizmet etmek için araç olarak kullanılmaya başlandı. Entelektüel ve doktriner kafa karışıklığı arttı ve bu kafa karışıklığı İslâmî dünya görüşünde daha büyük bozulmaya yol açtı. Aynı zamanda İslam toplumunda manevî değerlerdeki zayıflama da bu bozulmaya eşlik etti. Emevî Hanedanı döneminin sonuna gelindiğinde, İslam devletinin siyasî sisteminin dağılması ve medeniyetin yenilenmesi için vahyedilmiş Kur'ânî temellerden uzaklaşıldığının göstergeleri açıkça görünür haldeydi. Bu uzaklaşılan ilâhî temellerden bazıları "Rabbimizce ihsan edilen kulluk, tüm canlıların bir maksadının bulunduğu, insan fıtratının kuralara tabi olması gerektiği, insan davranışlarının ahlâkî temelleri ile adalet, kardeşlik, Tevhid (Allah'ın birliği), meşveret (danışma), hürriyet, sorumluluk ve yapıcı eylem prensipleri" şeklinde sıralanabilir.

Bir zamanlar ümmeti geliştiren maksat ve motivasyon duygusu, ilerleme, yaratıcılık ve yapıcı eylemler hep birlikte kaybolup gitti. Sonuçta ortaya çıkan boşluğu ise, boyunduruk altına alma ve yıldırma söylemi doldurdu. Bunları ilgisizlik ve acizlik de pekiştirdi.

Çatışma, parçalanma, geri kalmışlık, kurumların işlememesi ve istibdat (baskıcı) rejimleri tüm İslam dünyasına egemen oldu.

İslam toplumunda akıl ile vahiy arasındaki sözde çatışma, insanın fıtrati ve nesnel realitede temeli olmayan bir aldatmacadan ibarettir. Çünkü bu çatışmanın sözde tarafları vahye dayalı kitap, insanın tabiatının realitesi ve kâinattaki kurallardır. Aklın görevi ve yapması gereken vahyin tanımladığı insan tabiatının ve geniş kâinatın realitesini doğrulamaktır. Vahiy ve evrensel kanunlar aynı kaynaktan geldiğine göre, vahyin gerçek anlamı ile sunduğu rehberlik arasında bir uyumsuzluk ve çatışma olamaz.

Kur'ân "akıl" veya "zihin"den bağımsız olarak söz etmez. Zihin veya akla ya da aklın kurallarına -bunlar insan fıtratının değişmez yönleridir- doğrudan yer vermez; aklın ve kapasitelerinin nasıl kullanılacağını anlatır.

Kur'ân sıklıkla kavrama (*tedebbür*) -kişinin aklını kullanması (*el-aklle'l-te'akkul*), düşünme (*tefekür*) ve görme (*el-ibsâr*)- süreçlerinden sıklıkla söz eder. Âlimler kıyaslarındaki hataları belirlemek için gerekli bilgi veya ilimden yoksun olduklarında, İslam hukukunun genel ruhuna uyan ve insanın refahını sağlayacağını düşündükleri yorumları benimsemekle yetinmeye başladılar. Fikhî tercih (*istihsân*)² yöntemine başvurdular. Bu yaklaşım da gelişerek *makâsıd-ı Şerî'at* (*İslam Hukukunun Yüksek Maksatları*) ilimine dönüştü. Bu disiplin somut insânî durumlarda İslam hukukunun ruhuna uymak için, evrensel kuralların ışığında özgün şartları incelemeyle uğraşır. Bu yolla âlimler insanların maddî ve manevî çıkarlarını korumaya ve öne çıkarmaya başladılar.

Vahyin doğru anlaşılması, kesinlikle baskı, zorlama veya insanın fıtrati ya da kâinatın kanunlarını yadsımayı gerektirmez. Vahiy bize kendi fıtratımızı ve bir bütün olarak mevcudatı (tüm varlıkları) anlamamızı sağlamak için indirilmiştir. Bu anlama âdil, sağlıklı ve yaratıcı bir toplum inşa etmenin tek yoludur. Vahiy, insanoğlunun kendi iradesini iyiyi yapmak için aktif hale getirmesini ve ona uymasını teşvik eder ve insanoğluna bu yönde rehberlik eder. Örneğin; Kur'ân'ın "oku" emri bizim iyiyi yapma yönündeki insânî kapasitemizi kullanmamız ve bu yönde iman, hikmet ve ahlâkî

[2] Fıkıhta özel gerekçelerle açık kıyastan, genel ve yerleşik kuraldan ayrılıp, olayın özelliğine uygun çözüm bulma metodu (Ç.N.)

amaç duygusuyla motive olmamız için rehberlik etmeyi amaçlar. Kur'ânî dünya görüşü, vahiy ile tabiatın, insanın ve kâinatın gerçekleri arasında gerçek bir çatışma ihtimalini ortadan kaldırır. Hakikati keşfetmek isteyen tüm yapması gereken, mevcut verileri tartıp, kıyaslamakta sebat etmesi ve azmetmesidir.

Hz. Peygamberin Ashabının dünyadan ayrılmasından sonra, İslam ümmeti Kur'ânî dünya görüşüne bağlılığını sürdürmeye devam etmiş olsaydı, bir ümmet olarak birliğimizi koruyabilir; İslâmî sosyal bilimlerde öncülük edebilir ve birbiriyle savaşan hizipler halinde bölünmeyebilirdik. Maalesef süreç içinde hakikat ve gerçek insan yararlarını arama maksadı kayboldu ve ümmet parçalandı. Eğer Kur'ânî kavramlar ve anlayış İslam düşüncesini yönetmeye devam etseydi, Hz. Peygamberin Hadisleri çöldeki Bedevî Arap kabilelerinin özgün ihtiyaçları, kapasiteleri, kültürleri ve tarihlerine göre yorumlanabilirdi. Zaman içinde Kur'ân yalnızca kutsanmak için bir araç, okunması ve hıfzedilmesi halinde uhrevî mükâfat kaynağı olarak görülmeye başlandı. Bu arada içtihad yolu (Kur'ân'ın anlamını yeni ve yaratıcı yollarla kavrama girişimleri) ihmal edildi.

Müslümanların bilimsel çalışmaları tarihi, bize kabile yöntemleri ve düşünce biçiminin, Arap olmayan halkların İslam ümmetine dâhil olmasıyla birlikte, Arap ulus-devleti süreci üzerinde büyük bir etki yaptığını göstermektedir. Oysa Kur'ân tüm zaman ve mekânlarda geçerli bir anayasa, ebedi bir mesaj, bir çağrı, bir kanun ve bir dünya görüşü olmaya devam etmektedir. Kur'ân'ın işlevi belli zamanlar ve mekânlardaki toplumları yönetmek için emirler vermek veya kanunlar koymak değildir; zamana bağlı olmayan, Rabbimizden vahyedilmiş bir dünya görüşüdür.

Hazreti Peygamberin Sünnet ve Hadisleri nakledilirken, Medine ekolünün âlimlerinin vardıkları sonuçlar, daima Hz. Muhammed'in düşünceleri ve uygulamalarıyla uyumlu olmuştur. Öbür yandan son Sünnî fıkıh mezhebinin kurucusu İmam Ahmed bin Hanbel'in düşünceleri, Medine ve Hz. Peygamberin devrindeki İslam toplumunun görüşlerinden çok farklıdır. İmam Hanbel'in çalışmaları, Hz. Peygamber'den gelen hikmet ve Kur'ân esaslarından süzölmüş hikmet kaynakları olmayı amaçlamayan Hadis derlemeleri ve ansiklopedilerinin sayısının artmasına katkıda bulunmuştur.

Müslüman âlimlerin büyük çoğunluğu iman ve ibadet konularına odaklanmıştır. Oysa iyi niyetli Müslüman'ın özel veya kamusal her eylemi bir ibadettir. Benzer şekilde âlimler bireylere ilişkin hükümler ve satış sözleşmeleri gibi günlük işlemlere dair düzenlemelerle aşırı derecede meşgul olmuşlardır. Devlet yönetimi ve kamu yararı gibi konuları ele alan kitaplar yazmak için ne zamanları ne de enerjileri kalmıştır. Kamusal ve özel alana dengeli bir vurgu yapan İslâmî dünya görüşü ise neredeyse tamamen kaybolmuştur. Geriye kalan, genel olarak İslam toplumunun kaderinin cahil kalmak olduğu varsayımına dayalı olarak, tehdit ve yıldırma söyleminden ibarettir.

Hız. Peygamberin Ashabına mesajı her zaman sevgi, saygı, itibar gösterme ve asil niteliklerini tanıma, takdir ve katkı dolu olmuştur. Kur'ânî dünya görüşü dünyaya ilişkin etik, tek tanrıcı, maksatlı ve olumlu bir bakış açısını içerir ve Allah'ın içimizde yarattığı sağlıklı, dengeli fıtratı yansıtmaktadır. Bu yüzden bilimsel, yasalara uyan bir bakış açısı, yeryüzünün ve zenginliklerinin sorumlu yöneticiliği anlayışını destekler. Kur'ânî dünya görüşünü kavrayan bir Müslüman Allah'ın yarattığı ve özünde iyi olan kendi fıtratına uygun yaşar. Müslümanlar olarak bizler, çocuklarımızın akılları ve kalplerine sevgi, onur ve barış misyonunu aşılamakla görevliyiz.

Modern çağın materyalist kültürünün olumsuz entelektüel ve kültürel etkilerine kapılmaksızın, Kur'ânî dünya görüşünü ve Müslümanların Allah sevgisini yansıtan sosyo-psikolojik araştırmalar yapılmalıdır. Bu tür araştırmalar ebeveyn eğitimi ve okul eğitimi materyali niteliğinde kitaplar şeklinde olabilir. Yetişkinlere hitap ederken, Allah'ın rahmeti ve ihsanına ve O'nun insanoğlunu nasıl onurlandırdığına bilinçli bir şekilde dikkat çekilmelidir.

Hayatın çeşitli alanlarına Kur'ânî dünya görüşünün kavramlarını uygularsak, toplumsal kurumlarımız üzerinde bu görüşün etkilerini görmeye başlarız. Bu kavramlar arasında karşılıklı danışma (istişare), adalet, yardımlaşma, hayra yönelme ve nefsimizi arındırma da yer almaktadır. Bunların zıddı olan kavramlar ise, adletsizlik, günah işleme, saldırganlık ile akla ve insanın yararına aykırı olan her şeydir. Kur'ân'ın doğru şekilde anlaşılması halini, hayatlarımız ve toplumumuz için yapıcı dünya görüşü olarak kurmayı amaçlamalıyız. Kur'ân bütün önerilen maksatlar ve hedeflerin ölçüsü, aynı zamanda rivayetler ve diğer metinleri değerlendirmek için kıstaslar setidir.

Bazılarının Müslüman kimliği ve kültürünü unutturmak veya önemsizleştirmek, modern materyalist kültüre yaratıcı, dönüştürücü katkılar yapma yeteneğini yok etmek için gösterdiği çabalar yüzünden, entelektüel ve kültürel savaşlar meydana gelmektedir. Kadınların hakları, aile ve toplum içindeki rolleri bunun bariz bir örneğidir. Aile kurumu, İslam hukuku ile hayatî ilişkisi nedeniyle, tarih boyunca Müslüman âlimlerin ilgi odağı olmuştur. Bunun sonucu olarak, Müslüman aile, İslâmî düşüncedeki yıkıcı körelme ve atalete rağmen önemini ve manevî gücünü korumuştur. Aile ve çalışma sistemlerinde aile yapısındaki tamamlayıcı cinsiyet rollerinin hikmetini yansıtacak şekilde reformlar yapmazsak, İslam toplumunu ve bu toplumun üyelerini daha da yok etmeye devam edeceğiz.

Cinsiyetlerin birbirini tamamlayıcı birliği, insanın varlığını, hem erkek hem de kadının fiziksel, psikolojik ve sosyal yapısını uyumlu hale getirir. İkisi birlikte tam, senkronize bir varlık oluşturur. Düşünce ve davranışlarımızı, erkekler ve kadınların özünde aynı olduğu varsayımına dayandırmak yerine, Müslümanlar, erkekler ve kadınların bazı açılardan benzer olmakla birlikte, önemli ve tamamlayıcı yönlerden farklı oldukları varsayımıyla hareket etmelidirler.

Materyalist dünya görüşü, erkeklerle kadınlar arasındaki bu temel, organik, psikolojik ve sosyal farklılıkları göz ardı etmekte veya önemsiz görmektedir. Bu nihilist³ ve bilimsellikten uzak görüşün Batılı toplumlar üzerindeki yıkıcı etkilerini, kadınlar ve çocuklara yapılan adaletsizlikler şeklinde görüyoruz. Bu adaletsizlikler aile kurumunu ve bu kurumun kurucu etik temellerini yok etmektedir. Kadınlara annelik içgüdülerini tatmin etmelerini engelleyen yükler yüklenmekte veya bu içgüdülerinin gereğini yaptıklarında, bu tercihin maddî ve psikolojik maliyetini tek başına üstlenmek zorunda bırakılmaktadır. Bu arada erkekler ise sorumluluklarından muaf yani affedilmiş olarak kabul görülmektedir.

Kur'ânî dünya görüşü bilincinden ve Kur'ân'ın sosyal boyutlarından ve kültürel sistem yapısından yoksun olmak, İslam toplumunu kültürden yoksun bırakmak için çalışanlara hizmet etmek-

[3] Hiççilik veya yokçuluk anlamına gelen bu kavram, farklı kolları olsa da, temelde herşeyin anlamdan ve değerden yoksun olduğunu savunan bir felsefî görüştür (Ç.N.)

tedir. Tamamlayıcılık sayesinde kadınlarla erkekler arasındaki sosyal ilişkiler ve bundan kaynaklanan haklar ve sorumluluklar Allah'ın kadın ve erkekleri yarattırırken koyduğu fitrata uygun biçimde düzenlenir. Bu düzenlemede Kur'ânî kavramlar olan sevgi (*Meveddet*), şefkat (*Rahmet*), hayır işlemek (*Ma'rûf*) ve hayırseverlik (*İhsân*) kavramları esas alınır.

Bu dünya görüşünün; evlilik süreçleri ve kadınlarla erkeklerin ekonomi, siyaset, sosyal hayat ve eğitim alanlarındaki haklarını garanti altına alacak pratik formüllerle ilişkisi nedeniyle çok iyi anlaşılması gerekir. Yeniden oluşturulacak bu formüller bu alanların Kur'ânî kavramlar ve esaslar yoluyla daha uyumlu çalışmasına ve böylece geniş toplum içinde birbiriyle bütünleşmiş alt sistemler oluşturulmasına imkân sağlayacaktır.

Kur'ânî dünya görüşünde, toplum veya cemaatin insanın varoluşunun ayrılmaz parçası olarak anlaşılması gerekir. Zira birey ve topluluklar ancak birlikte yaşadığında tamdırlar. Kur'ân bireye, topluma ve bir bütün olarak tüm insanlığa şöyle hitap etmektedir: "Allah, içinizden inanıp hayırlı iş işleyenlere, onlardan öncekileri halef kıldığı gibi, onları da yeryüzüne halef kılacağına, onlar için beğendiği dini temelli yerleştireceğine, korkularını güvene çevireceğine dair söz vermiştir" (Nûr Sûresi, 55. Âyet).

Kur'ân burada insanın eylemlerinde başarılı olması için üç temel esas saymaktadır : kesin olarak inanmak, verimli eylemlerde bulunmak ve hayırlı olduğu için sonuç getiren eylemler yapmak. Peki, Kur'ânî dünya görüşünde *ben* ve öteki arasındaki ilişkiye egemen olan kural nedir? Kur'ân'ın dünya ve insan hayatına bakan bu insanî boyutu, hayatî önem taşımaktadır. Kur'ân'ın tek tanrıci vizyonu evrensel ve bütüncüldür. Bu yüzden öteki, ben'in ayrılmaz parçasıdır ve ben de öteki'nin ayrılmaz bir parçasıdır.

Kur'ânî dünya görüşü açısından, ben ve öteki arasındaki ilişkiler iç içe geçmiş daireler gibidir; her biri diğerine yarar ve katkı sağlar. Ben ve öteki, çeşitliliği temsil eden sosyal sistemleri türleri içinde "insanlar ve kabileler" grubuna aittir. "Gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin değişik olması, O'nun varlığının delillerindedir. Doğrusu bunlarda, bilenler için dersler vardır (Rûm Sûresi, 22. Âyet).

İnsanların dünyayı ve kaynaklarını sorumluluk duygusu içinde kullanma, kendilerinin ve başkalarının ihtiyaçlarını karşılama, medeniyetler ve kültürler inşa etme maksadıyla birbirleriyle işbirliği yapmaları ve birbirlerini tamamlamaları için çeşitlilik denen şey vardır. Düşmanlıklar ve yabancılıklar arasında bile, ben ve öteki arasındaki ilişkiye adalet egemen olmalıdır. Aynı şekilde insanlığın ortak kardeşlik bağı, ben ve ötekinin her türlü adaletsizlik ve saldırganlıktan uzak durmasını gerektirmektedir. Kur'ân saldırganlığı defetme eyleminden bile saldırganlık olarak söz etmektedir: "Size saldırana, size saldırdıkları gibi saldırın" (Bakara Sûresi, 194. Âyet). Zira insanlar arasındaki çatışma ve savaşlar, en meşru ve gerekli olduğu hallerde bile daima çizgiyi aşmaktadır. Bu yolla Kur'ân bizi savaş eyleminin ciddiyeti konusunda uyarılmaktadır. Ancak itidal⁴ olmadan adalet olmaz; adalet her şeyde itidali seçmenin meyvesidir.

İslam bir rehberlik kaynağı ve insanoğlunu evrensel, bilimsel aşamaya hazırlama rehberi olarak gelmiştir ve Kur'ân tüm insanlığa hitap etmektedir. Kur'ân insanlığın önceki gelişme aşamalarında inen dinler gibi, bir doğaüstü veya mucize değildir. İlim, okuma, düşünme ve tefekkür, muhakeme, tartışma ve ikna; kardeşlik, adalet ve barış söylemidir. İslam, insanoğluna inen son ilâhî mesaj; insanın varlığı ve Allah tarafından yeryüzünde kulluk ve halifelik potansiyelini anlatan Kur'ânî bakış açısıdır. Her birimiz İslam'ın değerleri ve öğretilerini alabilir, özümseyebilir ve uygulayabiliriz. İslâmî dünya görüşü ben ve öteki arasındaki tüm ilişkileri, adalet ve barış prensipleri üzerine inşa eder. İslam'ın dine çağrısını yani da'veti (arapçası da'wah), İslam devletiyle (arapçası dawlah) (da'wah ve dawlah kelimelerini birbirine) birbirine karıştırmamız gerekmektedir. Devlet insanın sosyal örgütlenmesini sağlama maksadıyla var olan siyasi bir kurumdur.

Batı, tektanrıci İslâmî dünya görüşünü kabul etmeksizin, bilimsel metotlarını coşkuyla benimsedi. Batının dini terk etmesinden sonra, din artık bir hurafe gibi görülmeye başlandı. Öbür yandan Kur'ân zaman ve mekâna göre değişmeyen, sabit kalan mak-satlar, değerler ve kavramlar sunar. İnsanın hayat şartları sürekli değiştiği ve evrimleştiği için, İslâmî değerler ve kavramların uygulamalarının da değiştirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

[4] Orta yolu benimseme (Ç.N.)

İslâmî değerler ve kavramların, belli zaman ve mekân şartlarına doğru bir biçimde uygulanması, ilim, hikmet ve idrak gerektirir. Allah'ın kelâmı ve insanlığa indirdiği son mesajı olan Kur'ân aynı zamanda tüm zaman ve mekânlarda tabiatın ve tabiat kanunlarının doğru biçimde kullanımına geçerli bir rehberlik kaynağıdır. Sünnetin İslam'ın ikinci kaynağı olarak önemi, bu mesajın değerleri, prensipleri ve kavramlarının uygulama biçimleri konusunda bilgelik sunmasından kaynaklanmaktadır.

Kur'ânî dünya görüşü ve Hz. Peygamberin hayatı insanlara rehberlik eden ve insanın ruhundaki iyilik güçlerinin hedonizm (hazcılık), kötülük, adaletsizlik ve kişisel çıkar elde etme eğilimlerini yenmesini sağlayan gerçekçi mesajlar sunmaktadır. Bu dünya görüşü başlangıç noktası olarak, İslam toplumunun geri kalmışlığını kabul eder ve bu geri kalmışlığın çözümlenebilecek nedenlerden kaynaklandığını öngörür. Bu arada İslam toplumunun İslam'ın şartlarına ilişkin önyargılı ve gerçek dışı iddiaları görmezden gelmeyi artık öğrenmesi gerekmektedir.

Müslüman düşünürler, reformcular ve eğitimciler günümüzün İslam kültürünün hastalıklarını teşhis etmeli ve tedavi yollarını aramalıdır. Geniş İslam ümmeti içindeki her bir alt grup, kendisini ilgilendiren kötülük ve dengesizlik kaynaklarını bulmalı ve düzeltme metotlarını öğrenmelidir. Ancak bundan sonra İslam toplumu açık bir vizyon ve iyimserlikle kültürel öncülük rolünü ve kendi sağlığını yeniden kazanabilir. Böylece Kur'ânî dünya görüşü, ümmetin yaşam tarzı için yeniden esas olmaya başlayacaktır.

İslam bizi güvenle sahile taşıyacak bir cankurtaran botu, seyahatimizin sonuna güven içinde ulaşmamızı sağlayacak bir pusuladır. İslam; insanın kibrine hizmet eden bir ırkçılık biçimi; sıradan, saldırganca güdülerin kaynağı; naif, köleleştirici, utandırıcı, dünyadan el ayak çekmeyi öğütleyen idealizm veya yalnızca en güçlünün hayatta kalabileceği nihilist bir materyalizm değildir. Aksine İslam, ayakları yere basan, dengeli ve sağlıklı bir manevî idealizmdir. Bu İslam vizyonu, insanoğlunun ihtiyaçlarını güvenli, adil ve akıl huzuru atmosferi içinde karşılamak için temel oluşturur.

İkinci Bölüm

Kur'ânî Dünya Görüşünün Somut Prensipleri

Bu değerler ve prensipler, pratik düzeyde Kur'ânî dünya görüşünün temel ve olmazsa olmaz yapı taşlarıdır. Bu yapı taşları toplumun kültürel olarak ilerlemesine rehberlik ederler. Tektanrıcılık bu dünya görüşünün en temel prensibidir. Bu prensip insanoğlunun manevî ihtiyaçlarına sezgisel olarak en inandırıcı ve evrensel cevabı oluşturur. Ayrıca insan mantığının hayatın ve varoluşun çeşitli boyutlarını anlama noktasındaki "üst sınırı"ni temsil eder: "...O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, iştir, görendir" (Şûrâ Sûresi, 11. Âyet). Kur'ân'ın emirleri insan vicdanının maksatlı, ahlâklı ve maneviyata eğilimli gerçek mizacını yansıtır.

Rabbimizin insana ihsan ettiği yeryüzünün yöneticiliği (halifelik) sıfatı, Allah'ın insanoğlunu yaratması esnasında meleklerle hitabında ifadesini bulmuştur.⁵ İnsanoğlu bireysel ve toplumsal düzeyde, idrak ve anlayış sahibidir. Yöneticilik (halifelik) prensibi dünyada hareket edebilme, karar alabilme, iş yapabilme ve topluma rol model olma yeteneğini gerektirir ve insanoğluna onurlu bir konum kazandırır. Bu konum hayatî kararlar vermede hür olma hakkını, ödev ve sorumlulukları, dünyadaki eylemlerimizden dolayı hesap vermeyi gerektirir.

İnsanoğlunun, maddî, manevî, ekonomik, sosyal ve siyasî tüm düzeylerdeki, bütün eylemleri ve ilişkilerinin temel maksadı, adalettir. Adalet ve itidal olmaksızın insanoğlunun varoluşu ve yeryüzündeki halifeliğinin tüm boyutları anlam ve maksattan yoksun kalır. Adalet, insanoğlu davranışlarının doğruluğunun tek ölçü-

[5] "Rabbin meleklerle "Ben yeryüzünde bir halife var edeceğim" demişti; melekler, "Orada bozgunculuk yapacak, kanlar akıtacak birini mi var edeceksin? Oysa biz Seni överek yüceltiyor ve Seni devamlı takdis ediyoruz" dediler; Allah "Ben şüphesiz sizin bilmediklerinizi bilirim" dedi" (Bakara Sûresi, 30.âyet) (Ç.N.).

tüdü. Kur'ân hayatın tüm yönlerini kapsayan adaleti birey ve toplum için görmemize yardım eder.

İnsanlar diğer varlıklardan ruh ve vicdana sahip olmaları ve ilim öğrenme istekleriyle ayrılır. Bu onur, sorumluluk gerektirir. Sorumluluk da insanoğlunun anlamlı seçimler yapabileceği bir hürriyete sahip olmasını zorunlu kılar. Ancak hürriyet, başka bireyler, toplum veya gelecek kuşakların hakları ve çıkarlarına zarar vermeyi veya kaosu haklı çıkarmaz. Bu yüzden hiç kimse bu yüzünün yöneticiliği konumunun kurallarını bireysel ve toplumsal boyutlarda ihlal etmemelidir.

Öznel kişisel hürriyet, vicdan hürriyeti olup, bireyin inançları, kanaatleri ve dünya görüşüyle ilişkilidir. İkincisi olan temel hürriyet ise, sosyal alanda özgürce faaliyet gösterebilme hürriyetidir. Bu hürriyet toplumu etkiler ve karşılıklı danışma yoluyla belirlenen sınırlara sahiptir. Toplum, bu sınırları ve kontrol mekanizmalarını belirler; bireysel haklar ve hürriyetler ile toplumun kendi refahı ve varlığını sürdürmesi hakkı arasında doğru bir denge kurmak için çaba gösterir.

Kur'ân bize Allah'ın ahirette şu kişileri mükafatlandıracağı konusunda güvence vermektedir: "... Rablerinin çağrısına cevap verenler ve namaz kılanlar için daha iyi ve daha sürekli. Onların işleri aralarında danışma ile" (Şûrâ Sûresi, 38. Âyet). Karşılıklı danışmada bulunmanın (şûrâ) maksadı, bireysel hak ve hürriyetlere müdahale etmeksizin, bir bütün olarak toplumun düzeni ve yönetimine rehberlik etmektir.

Burada insanlar hem aklı hem de sezgisel olarak yetenekleri ölçüsünde ve şartlar el verdiğince sorumluluğunu üstlenecekleri anlamlı seçimler yapmakta serbest olduklarına inanmaya yöneltilmektedir. Kur'ânî dünya görüşü insan hayatını ciddi ve anlamlı bir temel iyilik girişimi olarak görür. Bu hayatta reform, yaratıcılık ve hizmet yoluyla başardığımız her şeyin meyvesinin, ebediyet âlemine uzandığını kabul eder. Doğuştan sahip olduğumuz idrakimiz, din ve ahlâk anlayışımızın temelini oluşturur. Kur'ânî dünya görüşü, bu tür beklentileri bilincimizin merkezine taşıyarak, odağımız ve ilham kaynağımız haline gelir.

Bu dünya görüşünün prensiplerine uyan insan, hayattaki yönüne ilişkin daha bilinçli, daha bilgili ve daha sorumlu karar verebile-

cek hale gelir. Bu dünya görüşü bizim ahlaken hesap verme ve sorumluluk bilincimizi yoğunlaştırır. Bu bilinç bizim Allah tarafından verilen fitratımızın ayrılmaz parçası ve bizim yeryüzünde Rabbimizin halifesi olma rolünü yerine getirmeye uygun hale getirecek özellikler arasındadır.

İnsanoğlu zamanla artan bilgileri sayesinde, yeryüzünün kaynaklarını kullanma, kültür ve medeniyetler inşa etme yeteneğine kavuşmuştur. İnsana doğuştan hürriyet, seçme yeteneği verilmiş ve insanı maksatlı yaşamaya, iyilik ve dürüstlük peşinde koşmaya, Yaraticımız karşısında sorumluluğumuzun bilincinde olmaya götüren bir manevî ve ahlâkî idrak verilmiştir.

Karşılıklı danışma (şûrâ), güç ve nüfuz sahibi insanların keyifleri veya çıkarlarına tabi olmayıp, geniş toplumun katılımına açıktır. Bu uygulama herkesin herhangi bir kısıtlama veya engelleme olmaksızın inandıkları gibi yaşama, böylece insanoğlunun varoluş maksadını yerine getirme, kalkınma, reform ve güvenlik ortak hedeflerine hizmet etme meşru haklarını korur. Bu yüzden karşılıklı danışma, bireyin, toplumun ve insan soyunun refahı için hayatî önem taşımaktadır.

Kur'ân'ın karşılıklı danışma kavramı ve bu kavramın halifelikle bağlantılı, ahlâkî ve gelişimsel hedefleri açısından dikkatlice incelenmesi, hakkaniyet, itibar ve hoşgörü ruhu içinde kullanılacak hürriyetin gerçek anlamını ortaya çıkaracaktır. Karşılıklı danışma, toplumu tiranlıklardan, otoriter rejimlerden, adaletsizliklerden ve yolsuzluk kötülüklerinden korur. Hürriyet ve karşılıklı dayanışmanın var olması (veya bunların yokluğu) medeniyetlerin yükselişi ve düşüşünde önemli bir rol oynamaktadır. Hürriyet ve danışma, insan medeniyetinin varlığını sürdürmesinin zorunlu şartlarındandır.

Müslüman toplumlar diriliş ve kültürel canlılıklarını yeniden kazanma sürecinden geçerken, hürriyet ve danışma ile medeniyetlerin yükselişi ve düşüşü arasındaki karşılıklı ilişkiyi anlamaya ihtiyaçları vardır. Günümüzde medeniyet, materyalizm ve ırkçılığın (kötülüğe teşvik eden nefsin) üstünlüğünden, göstermelik demokrasi ve taleplerinden, nihilist anarşinin maskesinden başka bir şey olmayan sözde hürriyetlerden, medyada yer alan yanıltıcı gevezelerden, nüfuz ve para sahibi sınıfların kontrol ettiği sahte araştırma merkezlerinden çok çekmektedir.

Gelişmiş materyalist toplumlar kendi şımarıklıklarının, siyasî, sosyal ve ekonomik sistemlerinin katılığıının, yozlaşmış, sınıfçı, ırkçı uygulamalarının, kendi halkları ve sosyal sistemine ait ah-laksızlıklarının tamamının etkilerinden kaçabilmek için diğer milletlerin maddî ve insanî kaynaklarını sömürdüler. Bu gelişmiş yağmacılığın bedelini, elbette zayıf, az gelişmiş ülkeler, en aydın beyinlerini, maddî ve insanî kaynaklarını ve onurlarını kaybederek ödediler.

Halk kitleleri ile tekno-kapitalist aydınların temsil ettiği feodal (tekelci) azınlık arasındaki uçurum gittikçe büyümektedir. Sosyal katılık, ekonomik, sosyal ve siyasî mücadeleler ağırlaşmaya ve tüm dünyaya yayılmaya devam edecektir. İslam ümmeti kendi şartlarından kaynaklanan tarihî nedenler ve kültürel gelişmişlikten yoksunluğu nedeniyle, kurumların önemini anlamayı başaramamıştır.

Ancak günümüzde gerçekten kendimize ve insanlığa hizmet etmek istiyorsak, kurabileceğimiz en iyi kurumları kurmamak için hiçbir bahanemiz olamaz. Kur'ân'da şu şekilde uyarılıyoruz: "... Allah'ın insanları birbiriyle savması olmasaydı, yeryüzünün düzeni bozulurdu. Fakat Allah âlemlere lütfkârdır" (Bakara Sûresi, 251. Âyet). Şu anda bazı diktatörlükle yönetilen ve yozlaşmış İslam ülkelerinin sahip olduğu zenginlik, aslında İslam ümmetini yenilenme yolunda ilerletecek girişimleri bertaraf etmek için kullanılmaktadır.

İslam toplumunun uyanışının ilk işaretleri görülür görülmez, gelişmesine ve meyve vermesine izin verilmeden ket vurulacağı yönünde gerçek bir tehlike bulunmaktadır. Düşünürler, reformcular ve eğitimcilerin samimi çabalarıyla anne ve babalarının çocukları için yaptıkları fedakârlık dikkate alındığında, İslam toplumu bütün engellere rağmen, bu hedeflere ulaşmak için gerekli olan her şeye sahiptir.

Ünlü kadı ve fıkıh âlimi İbn Haldûn (ölümü H.808/M.1406) sosyal bilimlere sistematik ve bilimsel bir araştırma yöntemi ve neden-sonuç ilişkisine dayalı sistematik bir yaklaşım kazandırdı. Vahyin ve vahyin çeşitli mesajlarının gerçek anlamda vahiy olarak tanınmasını ve insanların bilgi alanına girmesini sağlamasıyla ün kazandı. Her peygamberin getirdiği din ve emirlerin ilk olarak insan aklının terazisinde tartılması ve sonra da sağlam mantık

kıstaslarıyla ölçülmesi gerekir. Neden-sonuç ilişkisi ve sorumlu yönetim (halifelik) birbirinden ayrılamaz. Neden-sonuç ilişkisi olmaksızın hayat bir kaosa döner; sorumlu eylem ve sorumluluk için hiçbir temel kalmaz. Allah'ın halifesi olma görevi; iradeyi içerir, tektanrıcılık, maksatlılık ve ahlâka dayanan eylem kapasitesini gerektirir.

Bu yüzden Allah'ın verdiği yeryüzünün halifeliği görevi, insan hayatında neden-sonuç ilişkisini kabul etmeden yerine getirilemez. Vahiy (yani yazılı metin veya *mestur*) ile insan fıtratı ve kâinatın kanunları (yani gözlemlenen, *menzûr*) ve akıl (denge veya ölçü, yani *mizân*) arasında doğru bir denge kurulmalıdır. İnsan fıtratı ve kâinatın kanunları vahye tabi iken, aklın ve mantığın temelleri, vahyin rehberliğinde anlaşılmalıdır. Eğer İslâmî düşünce tarzı Yunan düşüncesinin etkisi altında kendi yörüngesinden sapmıyorsa, Müslümanlar bu kanunlara dayalı bakış açısı ve kapsamlı, bilimsel yaklaşımı erken benimsedikleri için, diğer milletlerden çok daha ileri gidebilirlerdi.

Günümüzde Müslüman düşünürler ve reformcuların, İslâmî düşünce ve kültürü yeniden yörüngesine döndürebilmesi için, kapsamlı, bilimsel bir bakış açısını benimsemesi gerekmektedir. Sonrasında Kur'ânî dünya görüşün sağlam temeline dayalı olarak, İslam toplumunun kültürünü, eğitimini ve çocuk yetiştirme bakış açısına temel oluşturan toplumun düşünce yapısını, akademik kurumlarını ve öğretimini reforma tabi tutabilirler. Bu reform çeşitli bilgi alanlarındaki İslâmî bakış açısını birleştirecektir. Bu reform İslâmî dünya görüşünü yansıtan, Kur'ân'a dayalı din eğitiminin yanısıra, çeşitli akademik uzmanlık alanları için bir müfredat geliştirilmesini kolaylaştıracaktır.

Gerçek İslâmî dünya görüşü kapsamlı, kuralları olan ve disiplinli bir görüştür. Maalesef Müslümanlar arasında baskın olan ve yanlış olarak "İslâmî" olduğu ileri sürülen dünya görüşü, teorik, parçalı, pasif ve seçicidir. İslam toplumunun Kur'ânî dünya görüşünü yeniden canlandırması ve doğru İslâmî düşünce sistemini yeniden inşa etmesi için, güçlü insan güdülerinin, evrensel kanunların, zaman ve mekânın realitelerinin ve vahyin İslâmî bilginin kaynakları olduğunu görmeliyiz.

Duyular insan düşüncesinin ölçütü olan aklın araçlarıdır. Mantığa, aklın ve sağduyunun temel esaslarına dayalı olarak, dünya

hakkında hükme varmamızı mümkün kılan gözlemler ve karşılaştırmalar yapabiliriz. Bu eylem kişinin doğruluk, adalet ve yeryüzünde reforma veya nefsin bencilce arzularını tatmin yönündeki tercih ve kararlarına temel oluşturacaktır. Birey ve toplum olarak Müslümanlar düşünce tarzlarında ve gelecek nesillerin düşünce tarzlarında bozuk olanı onarabilirler.

Küresellik insanî gelişimin tüm aşamalarının birleştiği bu dönemin özelliğidir. İslam'dan önceki tüm dinler, birbirinden büyük ölçüde tecrit halinde, ilkel şartlarda yaşayan belli kavimlere gönderilen dinlerdi. Üstelik bu dinlerin insanlara ulaşmasında kullanılan araçlar büyük ölçüde mucizelerden oluşuyordu. İslam, dünyadaki tüm insanlara, Hz. Adem'in soyundan gelen tüm insanlığa hitap eden bir din olarak gelmiştir. Bu nedenle söylemi tüm insanlığa hitap eder ve işitenlerine ulaşmasındaki araç, hakikatini yani kâinatın ve insanın kâinat içindeki yerinin kurallara dayanan, bilimsel bir biçimde anlatılması yöntemidir. Maksadı adalet ve barıştır. Adalet olmaksızın ne barış ne de küresellik olabilir. Küresellik ve küreselleşme birbirinin zıddıdır. Küresellik bireyler ve toplumlar arasında barış, iletişim, kardeşlik, şefkat, yararlar ve kaynakların âdil paylaşımını sonuç verir. Buna karşın küreselleşme kontrol, sömürü ve yolsuzluktan doğar ve bunları artırır. İletişim araçlarının artmasıyla birlikte, Hz. Peygamberin tebliğ ettiği dinle başlayan küresel, bilimsel insanî gelişim aşaması, insanları tek bir küresel toplum haline gelecek şekilde yakınlaştırdı. Dünya ülkeleri ve halklar arasındaki iletişim, karşılıklı tanıma ve ortak çıkarlar, tüm insanları tek bir insan toplumunun oluşumuna yöneltecektir.

Küreselleşmenin alternatifi küreselcilik, yani kardeşlik, adalet, işbirliği, dayanışma, güvenlik, barış, hürriyetlerin sorumlu ve yapıcı biçimde kullanımı temellerine dayalı olarak küresel bir toplum, düzen ve yönetim kurmaktır. İslam toplumu, çıkış noktası insanlığın özünde birliği olan bir bakış açısına dayalı danışma sistemini ve vizyonunu yeniden canlandırma sorumluluğu altındadır. "...Allah cennete çağırır ve dilediğini doğru yola eriştirir" (Yunus Sûresi, 25. Âyet).

Üçüncü Bölüm

Kur'ânî Dünya Görüşü: Temeli, Çıkış Noktası, Reform ve Yapılanma için İlham Kaynağı

Müslümanlar olarak Kur'ânî dünya görüşümüzü yeniden canlandırmak için, ümmet olarak tarihimizin tam bilincine varmaya ve özellikle Hz. Peygamber ve ilk Dört Halife dönemini iyi tanımaya ihtiyacımız vardır. Kur'ânî dünya görüşünün o aydınlanma dönemi, İslam mirası ve sonraki dönemlerin gelişimi üzerindeki etkisini idrak etmeliyiz. Bu etki, bir medeniyetin kurulmasına sonuç vermiş ve bilimsel, kozmik bilincin güncel aşamaya ulaşmasını sağlamıştır. Herkes için adalet ve kardeşlik temeline dayanan bu dinî dünya görüşü ile ırkçılık ve saldırganlığa dayanan materyalist dünya görüşü ışığında, modern medeniyetin gerçek özelliklerini görmeye başlarız.

Modern medeniyette gözlemlediğimiz özellikler, maalesef orman kanunlarının ve nefsin kötü eğilimlerinin somutlaşmış yansımalarından ibarettir. Bu gibi toplumların temel yapıları, gittikçe daha katı ve kırılğan biçimde geliştiği için, toplumların kendisi de zayıflamaya ve parçalanmaya başlamıştır. Orman kanunlarının işlediği yerde, ne haklar ne de ahlâkın herhangi bir anlam ve yeri yoktur. Bu yüzden bu medeniyet hayatta kalamaz. Çünkü dayandığı temellerden kaçınılmaz olarak doğan ve süren çatışmalar, tıpkı göklere yükselen bir ateş gibidir; yakacağı bir şey bulamazsa, kendisini yakıp tüketir: "And olsun ki, Tevrat'tan sonra Zebur'da da yeryüzüne ancak iyi kullarımın mirasçı olduğunu yazmıştık. Doğrusu bu Kur'ân'da, kulluk eden kimselere yeterli mesaj vardır" (Enbiyâ Sûresi, 105-106. Âyetler).

Kur'ân'ın öne çıkardığı, adalet, hoşgörü ve ahlâka bağlılığı somutlaştıran bu vicdanlı maneviyat, bozulmuş materyalizmin tam zıddıdır. Modern materyalist medeniyet vahyin rehberliğini genel olarak reddetmesine karşın, Allah'ın halifeliği ve yeryüzünde-

ki temsilciliği görevinin şartlarından birisini oluşturan sistematik, kurallı bilimsel araştırma metoduna bağlılığı sayesinde büyük başarılar elde etmiştir.

Modern medeniyetin dünyevî eğilimlerinin hâlâ gerçek halifeliliğin bir diğer şartına ihtiyacı bulunmaktadır: sağlam, doğru yönlendirilmiş insan fıtratında (*nefs-i levvâme*= kendisini suçlayan nefis)⁶ mevcut vicdanlı maneviyata sahip olmak. Bu maneviyat olmaksızın, modern toplumun mensuplarının çektiği ağır manevî ve sosyal hastalıklarla mücadele etmenin başka bir yolu yoktur.

İslam doğru biçimde anlaşıldığı ve başkalarına doğru şekilde anlatıldığında, Kur'ânî dünya görüşü anlayışımız saptırmalardan temizlendiğinde ve bunu doğru eğitim uygulamaları izlediğinde, günümüzün materyalistlerini, varlıklarını tehdit eden çatışmalar, adaletsizlikler ve tehlikelerden kurtarmayı teklif edecek donanıma sahip hale geleceğiz. Reformu gerçekleştirme görevi, kültürel sınırlamalar, katı ve geri kalmış düşünceleri aşmak için, yüksek dozda nesnellik, sabır ve cesarete ihtiyaç duyacak olan Müslüman düşünürler ve öncülerin omuzlarındadır.

[6] Tasavvuftaki yedi nefis düzeyinden birisi olun nefis-i levvâme, nefis terbiyesinin nefis-i emmâreden kurtuluş yönündeki ikinci aşamasıdır (Ç.N.).

Dördüncü Bölüm

Kur'ânî Dünya Görüşü ve İnsanî Etik Kavramları

İslâmî düşünce gelenekler, örf ve âdetler ve atalarımıza olan saygının gereği olarak geçmişin uygulamalarına bağlı olmak durumundadır. Bu arada bireysel Müslümanların zihniyetine ise, İslam dininin somutlaştırdığı değerler ve idealler ile Müslümanların hayatları ve ilişkilerinin mevcut durumu arasındaki uçurumu derinleştiren bir pasiflik ve atalet egemendir. Oysa değerler ve kavramlar somut eylemin temel kaynakları olmalıdır.

İslâmî değerlerin prensiplerin ve kavramlarının izi, geriye doğru bakıldığında, İslam toplumunun kurucu vizyonuna kadar sürülebilir. Günümüzde bu kavramları, Müslümanların akılları ve kalplerine eğitim yoluyla aşılmalı ve bütüncül, sosyal, siyasî ve ekonomik kurumlar düzeyinde uygulamaya koymalıyız. Bu yolla medeniyetler inşa etmeye ve kendi tarihini yazmaya hazır, hayat dolu, olumlu ve etkin bir İslam toplumu meydana getirebiliriz. İslam toplumunun akademisyenleri, reformcuları, eğitimcileri ve ebeveynlerin kendi sorumluluklarının bilincine varmaları, verilen rollerini iyi oynamaları, böylece hem kendileri hem de gelecek nesilleri için Rabbimizin fitratımıza koyduğu manevî arzuları yerine getirmeleri için yardım etmeliyiz.

Kur'ânî dünya görüşü bütün alanlarda gerçekçi bir varoluş vizyonunu temsil ederken, hem kâinat kanunları hem de kendi fitratımıza uygun biçimde nasıl yaşamamız gerektiği konusunda rehberlik eder. Bu vizyon Yaratıcının mutlak tek ve bir olması ile (*Tevhid*), kâinatın ve çok boyutlu unsurlarının birliği ve birbirini tamamlayıcılığı prensibiyle başlar. Bu prensipten, ruhumuza yerleştirilmiş olan tüm insanlığın kardeşliği bilinci doğar. Bizler maksatlı, ahlâklı ve yapıcı bir hayat sürme insanî ve sosyal sorumluluğuna sahibiz. Hem insanın hem de kâinatın hayatı bir bütün olarak, çokluk içinde birlik, birlik içinde çokluk temeline dayanır.

Bu ümmetin mirası ve tarihinin dürüst, tarafsız ve eleştirel bir tarzda yeniden incelenmesine ihtiyacımız bulunmaktadır. Böylece iyiyi kötüden, yararlıyı yararsızdan ayırabiliriz. Eğer entelektüel, eğitimsel ve sosyal zayıflık, önyargı ve bozulma alanlarımızı temizleyebilirsek, o zaman nesnel, Kur'ân temeline dayalı, ilhamını Hz. Peygamberin Sünnetinde somutlaşan hikmetten ve onun Kur'ân esaslarını gerçek hayat şartlarına uygulama yöntemlerinden alan, küresel bir bakış açısı geliştirebiliriz.

Bilgi ve anlayış, düşünürler, akademisyenler, bilginler ve aydınlarla birlikte, okullar ve öğretmenlerin de ilk ve en önemli sanatıdır. Ebeveynin ilk ve en önemli görevi, çocuk yetiştirmek ve çocuklarının ruhu ve vicdanını eğitmek ve geliştirmek, aynı zamanda çocuklarının doğru davranışlar geliştirmesine rehberlik etmektir. Düşünürler, eğitimciler ve reformcuların eğitim araştırmalarına, kültürel ve bilimsel bakış açısıyla bakan eserler ve kurumlara özellikle özen göstermesi ve sonra da bu araştırmaların sonuçlarını, özellikle de günümüzün elektronik iletişim ve internet çağı olduğunu dikkate alarak, mümkün olan her yolla ebeveyn ile paylaşması gerekir.

Dinî, sosyal ve eğitim kurumlarımızın başında, kendi alanlarında performansları zayıf olan kişiler bulunmaktadır. Öbür yandan kaynaklarımızı ve ilgimizi lüks ve prestijli olduğunu düşündüğümüz tıp ve mühendislik gibi alanlara harcıyoruz. Oysa sosyal sistemimizin kötü işleyişi dikkate alındığında, bu mesleklerde yetiştirdiğimiz profesyonellerimizi başka ülkelere kaptırmamız kaçınılmazdır. Kültürümüzü arındırıp yeniden inşa etmemizin ve çocuklarımıza düzgün manevî, entelektüel ve kültürel temel kazandırmamızın zamanı gelmiştir.

“Bilginin İslâmîleştirilmesi”nin anlamı ve nasıl gerçekleştirileceği konusunda uzun tartışmalar ve kafa karışıklıkları sürmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden birisi, İslâmî sosyal bilimler geliştirme konusunda bir netliğin bulunmaması ve aynı zamanda içeriği ve maksadının ne olacağı ile İslam mirasıyla, İslâmî düşünceyle ve Batının sosyal bilimleriyle nasıl ilişkilendirileceğinin açıklığa kavuşturulamamasıdır. Bilginin İslâmîleştirilmesi ile sosyal bilimlerin İslâmîleştirilmesi aynı madalyonun iki yüzüdür ve ikisi arasındaki ilişkiyi ve aynı zamanda onlarla geleneksel İslâmî ilimler veya disiplinlerle ve sosyal bilimlerle arasındaki bağlantıları netleştiremediğimiz sürece kafa karışıklığı sürecektir.

Günümüzdeki İslâmî düşüncede, İslam toplumunun hayat tarzıyla ilişkili olduğu için, en çok önem İslâm dininin fikhî (hukukî) yönleri üzerine verilmektedir. İslam hukuku başlangıcından bu yana, fikirleri ve içeriğini Hz. Peygamberin ve Dört Halife'nin örneğinden almaktadır. Hz. Peygamber, Ashabı ve Dört Halife tarafından yerleştirilen ilkeler, eğitimsel (skolastik) İslâmî düşüncenin en önemli kaynağını oluşturmuştur. İslam hukuku dallarının öğrencilerinin süregelen fikrî ve siyasî tecrit ve güçsüzlük, zamanla ağırlaşan bir entelektüel katılık ve ataletle yol açmıştır. Bu katılık ve atalet, birçoğu artık İslam toplumları için uygulama yeteneği kalmamış olan pratikler, düzenlemeler ve şartlardan türetilen lafzî yorumlara, kurallara ve ilkelere dayanan uygulamalar şeklinde kendisini göstermektedir.

Birçok İslâmî kanun, hüküm ve mahkeme kararları, içinde yaşadığımız çağla ilgisi olmayan şartlar ve güçlülere uygun olarak oluşturulmuş durumdadır. Elbette İslâmî dünya görüşünün değişmez prensipleri ve değerleri tanınmalı ve korunmalıdır. Ancak İslâmî değerlerin hikmetini çözümleyerek, İslâmî düşünce alanı içinde yeni bir dinamizm yaratabiliriz ve atılması gereken somut adımları daha iyi anlayabiliriz. Modern Batı sosyal bilimleri ile bilginin İslâmîleştirilmesi arasındaki bağlantı, İslâmî sosyal bilimlerin merkezinde yer almaktadır ve hem içerik hem de metotla ilişkilidir.

Sosyal bilimlerin sosyal rolü ve işlevi; hukuk, yargılama, mahkeme kararları ve fikhî hükümlerden farklıdır. Sosyal bilimler, özellikle bir Müslüman toplumda, ilişkileri düzenleyen kurallar ve yönetmelikleri üretebilecekleri hukuki ve fikhî araştırmaların düşünceye dayalı içeriğini sağlar. Yargının ve hukukun ilk ve en önemli işlevi temelde entelektüel yani düşünceye dayalı olmasıdır. İslam toplumunun ve medeniyetinin ilerlemesini desteklemek için birlikte çalışarak, birbirlerini tamamlarlar.

Sosyolojik araştırma ve çalışmaların ortaya çıkardığı Batı düşüncesi ile Batı sosyal bilimlerinde kullanılan metodolojiyi birbirinden ayırmak önemlidir. Böyle bir ayrıma dayalı olarak, İslâmî sosyal bilimlerin geliştirilmesinin geçmiş geleneklere aykırı olmadığını görebiliriz. Aksine böyle bir gelişme, bir yandan geçmişin tecrübe, uzmanlık ve başarılarına dayanırken, bir yandan da Batı sosyal bilimlerinin metodolojisi ve başarılarından yararlanabilir.

Batı sosyal bilimlerinin fikrî içeriğini iki faktör etkilemektedir. İlk faktör kendisini Batılı dünya görüşünde ortaya koyan öznel, ideolojik unsurdur. Din, Batılıların vizyon, bağlantılar ve sosyal ilişkilerinde artık herhangi önemli bir rol oynamamaktadır. Batılıların birçoğu kendilerini agnostik⁷ olarak nitelemektedir. İkinci faktör ise, Batı sosyal bilimlerinde kullanılan araştırma metotlarının temsil ettiği objektif unsurdur. Sayısız yaratıcı aracı, sistemi ve kurumu üreten Batı sosyal bilimlerinin fikrî içeriğinin bu objektif yönü, İslâmî sosyal bilimlerin geliştirilmesinde kullanılabilir.

Müslüman öğrenciler ve araştırmacıların şunları yapması gerekmektedir: Kendilerini taklit ve zihinsel itaat alışkanlığından kurtarmaları; kendilerini yaratıcı, kapsamlı, eleştirel, bilimsel ve analitik düşünce tarzı ile donatmaları; Kur'ân'ın değişmez değerleri ve prensiplerine dayanarak, insana ve etrafımızdaki dünyaya bakış açısına ilişkin iyi bir anlayış geliştirmeleri; kendilerini insanın doğasını, maddî evrenin kanunları ve kalıplarını araştırmanın bilimsel metot bilgisiyle donatmaları; aynı zamanda kendi özgün zaman ve coğrafî şartları içinde toplumları ve bu toplumların potansiyelleri ve güçlerini de araştırmaları; hem İslam mirasından hem de modern Batı toplumunun bilimsel başarılarından yararlanmaları beklenmektedir.

Uluslararası İslâmî Düşünce Enstitüsü (IIIT) İslâmî araştırmalar, sosyal bilimler ve metodolojik araştırmalar alanındaki akademisyenlere bir model ve aynı zamanda akademik araştırma merkezleri ve üniversiteler için bir model sunmak üzere akademik araştırma alanında birçok önemli adım atmıştır. Bu modeli araştırarak, taklit ederek ve geliştirerek, mevcut çabaların odak noktasını salt dışsal biçimler ve söylemsel üstünlük kurmadan, gerçekten önemli konulara -değişmez değerleri ve kavramlarıyla İslâmî dünya görüşüne- kaydırmaya yardım edebiliriz.

[7] İnsan aklının Yaratıcı ve kâinat hakkındaki mutlak gerçeği bilemeyeceğini savunan felsefi akım. Bu düşünceye göre Tanrı gibi daha yüksek bir otoritenin varlığı veya yokluğuna ilişkin teolojik varsayımlar hiçbir zaman bilimsel olarak açıklanamaz. Bu akımın bir koluna göre, maddi olarak açıklanabilen fenomenlerin ötesinde herhangi bir varlık veya varoluşun ilk nedeni bilinmeyeceği için, üzerinde yoğunlaşmak da gereksizdir (Ç.N.)

Beşinci Bölüm

IIIT'nin Üniversite Müfredatı Geliştirme Planı

Uluslararası İslâmî Düşünce Enstitüsü (IIIT = The International Institute of Islamic Thought), Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi'nde (IIUM = International Islamic University Malaysia) uygulanan bir model yoluyla, üniversite müfredatında reform yapılmasına katkıda bulunmuştur. Bu model iki ana daldan -İslâmî Bilimler Fakültesinde bir ana uzmanlık dalı ve İnsanî Bilimlerde bir yan dal uzmanlığından- oluşmaktadır. Öğrencinin iki uzmanlığından birisi İslâmî araştırmalar alanında olacaktır. Bu başarılı sistem kendi uzmanlık alanlarında hayli yetkin, İslâmî kimlikleri konusunda açık bir idrake sahip, önemli ölçüde olgunluk sergileyen ve İslâmî dünya görüşü ve İslam toplumunun insan medeniyetinin ilerleyişindeki rolünü anlayan ve takdir eden mezunlar yetiştirmektedir. Üniversite müfredatı için kapsamlı bir reform planı hazırlanmıştır.

Bu planın bel kemiğini iki bölümden oluşan İslâmî araştırmalar genel eğitimi oluşturmaktadır. Birinci bölüm (yaklaşık otuz kredi/saatten oluşmaktadır) öğrenciye bir Müslümanın kendi dini hakkında bilmesi gerekenleri öğretmektedir. Bu bölüm zorunlu bir ikincil uzmanlık alanı olarak, her öğrencinin dinî ilimler, sosyal bilimler veya insanî bilimlerde uzmanlaşmasını gerektirmektedir. İkinci kısmın (yine yaklaşık otuz kredi/saat) amacı ise, İslam ümetinin tarihine, Hz. Peygamberin hayatına, İslam medeniyetine ve geleneksel din ilimlerine dair genel bilgi aşılmasıdır.

İslâmî araştırmalar alanındaki bu genel müfredata ek olarak, iki ders türü daha bulunmaktadır. Bunlardan birincisi sosyal bilimler ve insanî bilimler dersleri, ikinci tür ise dinî bilimlerde uzmanlık derslerinden oluşmaktadır. Bu ikinci tür derslere İslam hukuku ve yargısı, din ve felsefe (*ilm-i usûlü'd-dîn*), Hadis bilimleri, Kur'ân tefsiri (*ilm-i tefsir*), Hz. Peygamberin biyografisi (*ilm-i siyer*), Arap-

ça gramer (*ilm-i nahv*) ve belagat (İlm-i belâgat) dâhildir. Her öğrencinin üniversite eğitim programı iki ana daldan oluşacak, ilk kısmı İslâmî bilimler müfredatı (bel kemiği) olacaktır.

Her öğrencinin üniversite programı aşağıdakilerden birisi olacaktır:

- 30 saat İslâmî bilimler + 60 saat ikincil dersler + 30 saat ek dersler = 120-130 saat sosyal bilimler, insanî bilimler veya dinî bilimlerden birinde uzmanlık programı.
- 60 saat İslâmî bilimler + 30 saat ikincil dersler + 30 saat ek dersler = 120 saatlik İslâmî bilimler üniversite eğitimi programı.
- 60 saat İslâmî bilimler + 30 saat eğitimde uzmanlık dersleri + 30 saat ek dersler = 120-130 saatlik İslâmî bilimler üniversite eğitimi programı. Mezunlarına ilk ve orta dereceli okullarda İslam'ın temel esasları dersleri öğretmenliği yapma hakkı vermektedir.

Eğer bir öğrenci ikincil dal eğitimini de ana dal haline gelecek şekilde tamamlarsa, aslında iki üniversite diplomasına sahip olacaktır: birisi İslâmî ilimlerde ve diğeri ise kendi uzmanlık alanında olacak şekilde iki diploması olacaktır.

Bu müfredatın ayrıntıları 2008-2009 akademik yılında tamamlandı ve İslam dünyası genelindeki diğer yüksek öğretim programları için yararlı bir kaynak olması ümit edilmektedir. Buna benzer bir program İslam felsefesi konusunda yardımcı ders içermelidir. Zira İslam felsefesi bu bilimler ve maksatlarının gerçek hayatta, pratik durumlara uygulanmasını sağlayacaktır. Bu plan hayli esnek ve bu yüzden çeşitli üniversite müfredatlarına ve farklı uzmanlık dallarının ihtiyaçlarına adapte edilebilir.

Müslüman düşünürler, reformcular, akademisyenler ve diğer ilgili uzmanların çabalarının İslam toplumuna hem açık bir vizyon kazandıracak hem de eylemlerine rehberlik edecek şekilde koordine edilmesi ümit edilmektedir. Böylece İslam toplumunun düşünce tarzı düzeltilebilir, kurumları yeniden canlandırılabilir, potansiyeli kullanılabilir ve yaratıcı enerjilerinin açığa çıkması sağlanabilir.

Yazar

Abdülhamid Ebu Süleyman ABD Uluslararası İslâmî Düşünce Enstitüsü Başkanı; ABD Çocuk Gelişimi Vakfı Başkanı ve Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi eski Rektörüdür. Ayrıca şu kitaplar dâhil olmak üzere bir çok eserin yazarıdır: *The Islamic Theory of International Relations: New Directions for Islamic Methodology and Thought (İslâmî Uluslararası İlişkiler Teorisi: İslâmî Metodoloji ve Düşünce için Yeni Yönler)* (1987); *Crisis in the Muslim Mind (Müslüman Aklının Krizi)* (1987); *Marital Discord: Recapturing the Full Islamic Spirit of Human Dignity (Evlilikte Uyumsuzluk: İnsan Onurunun Tam İslâmî Ruhunun Yeniden Yakalanması)* (2003); *Revitalizing Higher Education in the Muslim World (İslam Dünyasında Yüksek Öğretimin Yeniden Canlandırılması)* (2007). Aynı zamanda Arapça bazı kitaplar ve makalelerin de yazarıdır. Ebu Süleyman arıca çok sayıda tebliğ sunmuş ve konferanslar vermiştir ve bir çok uluslararası sempozyum, konferans ve seminer düzenlemiştir.

IIIT Özet Kitaplar Serisi

IIIT Özet Kitaplar Serisi, okuyucuya orijinal eserin içeriğine ilişkin ana fikri sunmak için tasarlanmış, Enstitü'nün temel yayınlarının kısaltılmış nüshalarından oluşan önemli bir seridir. Kısa, okunması kolay ve zamandan tasarruf sağlayan bir formatta hazırlanan rehber niteliğindeki bu özet metinler; asıl yayının dikkat ve özenle hazırlanmış genel bir çerçevesini sunmakta ve okurları asıl yayını daha yakından keşfetmeye teşvik etmesi umulmaktadır.

İslam dünyasının müthiş gerilemesinin ardındaki nedenleri araştıran bu eserin temel iddiası, ahlâkî, tek tanrıya dayanan ve bir amacı olan bakış açısı, yani Kur'ânî dünya görüşü olmaksızın, dünyamız ve içinde yaşayan bizlere dair gerçek ve sürdürülebilir bir dirilişin gerçekleşemeyeceğidir.

İslam'ın "altın" medeniyetine sadece hayranlık duymaktan daha önemli olarak yapılması gereken, bu eserin yapmaya çalıştığı gibi atıl duran potansiyelinin yeniden değerlendirilmesidir. İmanımız ancak Allah'a ve Resulüne olan sevgimiz tamamen samimi hale geldiğinde, bu sevgiyi bu dünyaya saf ve tutkulu bir hakikat ve iyilik sevgisi şeklinde yansıttığımızda tamamlanacaktır.

Ebu Süleyman'a göre; bu bakış açısının tamamen içselleştirilmesi ve Kur'ân esasları ve Hz. Peygamberin Sünnetine sıkı sıkıya bağlılık, İslam'ın ilk dönemindeki samimi Allah bilincine sahip Müslümanları canlandırma ve harekete geçirmede kilit faktör rolü oynamıştır. İlk Müslümanlar modern Müslümanların kaybettiği bir ihlas ve kanaat ile ahlâk kurallarına bağlılık göstermişlerdi. O vizyonun gücüyle geleceklerini şekillendirmişlerdi. İslâmî kimliğin bu Kur'ânî dünya görüşü yoluyla yeniden canlandırılması, devrimizin temel ihtiyaçlarından birisi ve içinde bulunduğumuz kötü şartların nihayet sona ermesini sağlayacak çaredir.

